

¡BOMBA!

Si es o no una opereta,
gringos le siguen el paso.
Trump ya convirtió el balazo
en bandera de su meta

K'uintsil

Martes 16 de julio de 2024

CAMPECHE · YUCATÁN · QUINTANA ROO · AÑO 10 · NÚMERO 2277 · www.lajornadamaya.mx

Ajxak'al xooko'obe' ku jets'iko'ob yaan áaktun te'el Ujo'; je'el u béeytal u jáayal máak te'elo' tu paachil k'iine'

Ajxak'al xooko'obe' tu k'a'aytajo'ob
yaan jump'éeel áaktun te'el Ujo',
ma' jach náach te'el tu'ux kóoj
Neil Armstrong yéetel Buzz
Aldrin walkil 55 ja'abo'ob paachil,
ba'ale' ku tukulta'lae' yaan uláak'
ya'abach áaktúuno'ob tu'ux je'el
u páajtal u wulabta'al uláak'
astronautaob tu paachil k'iin.

Junmúuch' máako'ob jo'olbesa'an
tumen italianoilo'obe', tu ts'áajo'ob
k'ajóoltbil le lunes máanika', yaan
ba'alo'ob chiikbesik yaan jump'éeel
nojoch áaktuni'; ku béeytal u
yokol máak te'el taam ch'e'en
ojéela'an yaan te'el Ujo'. Tí' yaan tu
k'áak'náabil Mar de la Tranquilidad,
chéen 400 kilómetroos náach tí'
tu'ux jáay Apollo 11.

Áaktune', je'el le uláak' maanal
200 kaxta'ab te'elo', yanchaj úuchik
u níikil jump'éeel u tuuboil laaba.

Ajxak'al xooko'obe' tu jach ilajo'ob
bix yanik u p'iisilo'ob radar Lunar
Reconnaissance Orbiter ti'alinta'an
tumen NASA, ts'o'oke' tu ketajo'ob
ba'ax chiikpaj yéetel u tuubosil
laaba yaan Yóok'ol Kaab. Ba'ax
kaxta'abe' chiikpaj tu pikil ju'unil
Nature Astronomy.

Ichil ba'ax a'alab tumen ajxak'al
xooko'obe', ba'ax ila'ab te'el radaro'
ku ye'esiko'ob chéen u joolil le
áaktuno'. Ku p'isik kex 40 meetróos
u kóochil yéetel u chowakile' maas
jach nojoch tí' lelo'.

A'alabe', u ya'abil kraateréese'
miin tí' yano'ob tu úuchben
k'áaxilo'ob laabáa le Ujo'. Beyxan
miin yaan jayp'éeelo'ob tu noojol
chuunil le Ujo', tu'ux ku tukulta'al u
jáayal tuka'atéen u astronautailo'ob
NASA tí' le ja'abo'ob ku taala'.

Ap
Oochel NASA